

HANDLEDNING

**Så här gör du en förenklad
kemikalieförteckning och
identifierar ämnen som omfattas
av miljömålet *en giftfri miljö***

Innehåll

Vissa kemiska produkter är märkta.....	3
Så här klassas kemiska produkter	4
Gör en kemikalieförteckning – steg för steg.....	5
Miljökvalitetsmålet – Giftfri miljö	6
Utfasningsämnen	6
Prioriterade riskminskningsämnen	6
Kemikalieinspektionens PRIO-guide	6
Varför ska du ha en kemikalieförteckning?	6

Bilagor

Exempel på kemikalieförteckning	bilaga 1
Översiktstabell för utfasningsämnen	bilaga 2
Översiktstabell för prioriterade riskminskningsämnen	bilaga 3

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm samarbetar kring tillsynen inom kemikalieområdet för att ge en effektivare och mera rättssäker tillsyn, genom att vi jobbar på samma sätt. En del i detta arbete har varit att ta fram den här handledningen.

Genom att fylla i en kemikalieförteckning får du kunskap om de kemikalier som används i verksamheten. Du får även en överblick över hur farliga de är och hur de påverkar människors hälsa och miljön. För att du ska komma igång med att sammanställa en kemikalieförteckning har vi tagit fram den här handledningen. Den kommer att hjälpa dig att göra sammanställningen över dina kemiska produkter och sedan kunna prioritera bland dem.

Vissa kemiska produkter är märkta

Det finns kemiska produkter som måste märkas (märkningspliktiga). Produkterna är då märkta med farosymbol/faropiktogram och riskfras/faroangivelse. Det är hur de klassas (deras klassificering) som avgör vilken märkning produkten får. Du har rätt att få ett säkerhetsdatablad från leverantören när du köper en märkningspliktig produkt.

Kemiska produkter som inte är märkningspliktiga kan även de innehålla farliga kemikalier. Om produkterna ändå omfattas av kraven på att säkerhetsdatablad ska finnas ska detta anges på förpackningen.

Farosymbol enligt Kifs (2005:7)

Faropiktogram enligt CLP

Symbolerna i CLP kan vara kombinerade med signalord, Varning eller Fara.

Kifs (2005:7) = Kemikalieinspektionens föreskrifter (Kifs 2005:7) om klassificering och märkning av kemiska produkter.

CLP = Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar.

Så här klassas kemiska produkter

Klassificeringen av en produkt eller ett ämne består av två delar, en som beskriver vilken typ av fara och en som preciserar vilka risker som det finns med ämnet.

I klassificeringen enligt Kifs (2005:7) kallas dessa för farokod respektive riskfraser:

- Exempel på farokoder: T, Xn, N
- Exempel på riskfraser: R59, R45, R50/53

I klassificeringen enligt CLP kallas de för faroklass respektive faroangivelse. Faroklasserna är dessutom uppdelade i farokategorier:

- Exempel på faroklasser med farokategorier: Repr. 1B, Acute Tox. 4, Flam. Liq. 3
- Exempel på koder för faroangivelse: H310, H341, H420

Ibland finns det uppgifter på säkerhetsdatabladet både från Kifs och CLP, välj då CLP. Vad de olika koderna står för hittar du på kemikalieinspektionens webbplats kemi.se, sök på farokoder.

Gör en kemikalieförteckning – steg för steg

Börja med att ta fram en förteckning över de kemiska produkter som är märkta med farokpiktogrammen eller farosymbolerna: döds-kalle, hälsofara eller miljöskadligt. När du gjort det kan du fortsätta med verksamhetens övriga kemiska produkter så att du till slut har en sammanställning över alla.

När du gör sammanställningen ska du utgå från de kemiska produkternas säkerhetsdatablad. Följ stegen nedan och skriv in informationen om produkterna i den bifogade kemikalieförteckningen.

Steg 1

Skriv in produktens namn, användningsområde, leverantör/tillverkare och årsförbrukning.

Steg 2

Skriv in klassificeringen av produkten. Detta finns i avsnitt 2 i säkerhetsdatabladet. I kolumnen "Produkternas klassificering enligt CLP eller Kifs" skriver du in koden (exempelvis Xi R36) och i kolumnen "Produkternas riskfraser/faroorangivelser i ord" skriver du in vad koden betyder (exempelvis irriterar ögonen)

Steg 3

Ta reda på om produkten innehåller något utfasningsämne eller riskminskningsämne och skriv in det i sammanställningen (lär mer om detta på nästa sida). Information om de ämnen som ingår i en produkt finns i avsnitt 3 i säkerhetsdatabladet. Jämför riskfraserna/faroorangivelserna med de som finns i tabellen i bilaga 1 och bilaga 2 till denna handledning.

- Om någon riskfras/faroorangivelse finns i bilaga 1 så är ämnet ett utfasningsämne.
- Om någon riskfras/faroorangivelse finns i bilaga 2 så är ämnet ett prioriterat riskminskningsämne.

Steg 4

Gör en handlingsplan för hur ni ska

1. Sluta använda de produkter som innehåller utfasningsämnena.
2. Sluta använda eller minska riskerna med de produkter som innehåller prioriterade riskminskningsämnena.

Miljökvalitetsmålet – Giftfri miljö

Miljökvalitetsmålet "giftfri miljö" är ett av Sveriges 16 miljökvalitetsmål som är beslutade av riksdagen. I miljökvalitetsmålet har ämnesgrupper med farliga egenskaper identifierats och delats in i två prioriteringsnivåer, utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen. Vilken grupp ett ämne hör till beror på dess egenskaper. Olika åtgärder behöver vidtas beroende på vilken grupp ett ämne tillhör.

Utfasningsämnen

Utfasningsämnen är särskilt farliga ämnen som inte ska användas eller släppas ut i miljön. Enligt Sveriges nationella miljömål ska all användning av dessa upphöra. Hanterar ni ett utfasningsämne i företaget ska ni byta ut ämnet till ett mindre farligt ämne eller skapa en plan för hur ni ska byta ut ämnet. I bilaga 2 finns en lista över ämnenas egenskaper.

Prioriterade riskminskningsämnen

Prioriterade riskminskningsämnen är inte lika farliga som utfasningsämnen, men har egenskaper som gör att de ska bytas ut så långt det är möjligt. Hanterar ni prioriterade riskminskningsämnen ska ni utreda om de går att byta mot mindre farliga alternativ. Finns det inga alternativ så ska åtgärder vidtas för att få en säker hantering utan risk för att de hamnar i miljön. I bilaga 3 finns en lista över ämnenas egenskaper.

Kemikalieinspektionens PRIO-guide

För att ta reda på om ett ämne är ett utfasningsämne eller prioriterat riskminskningsämne kan du även söka i Prioriteringsguiden – PRIO, på kemikalieinspektionens webbplats, kemi.se. Observera att PRIO är en exempeldatabas och att inte alla ämnen finns med. Kriterierna som nämns i tabellerna i bilaga 1 och 2 finns beskrivna i Prioriteringsguiden.

Varför ska du ha en kemikalieförteckning?

Miljöbalken ställer krav på att du som verksamhetsutövare ska ha kunskap om de kemikalier som du hanterar samt att du ska byta ut farliga kemikalier till mindre farliga kemikalier där det är möjligt. Genom att fylla i en kemikalieförteckning får du kunskap om de kemikalier du använder i din verksamhet. Du får även en överblick över hur farliga de är och hur de påverkar människors hälsa och miljön.

För anmälningspliktiga verksamheter gäller *Förordning (1998:901) om verksamhetsutövars egenkontroll*, som ställer krav på att upprätta en kemikalieförteckning. För verksamheter som inte är anmälningspliktiga gäller ändå miljöbalkens krav på kunskap och att undvika farliga kemikalier.

Kemikalieförteckningen är ett bra verktyg i arbetet med att uppfylla dessa krav. För att underlätta arbetet med kemikalier är det bra att utse en miljöansvarig i verksamheten. Detta är ett lagkrav för anmälningspliktiga verksamheter. Inom verksamheter med en gemensam administration för flera mindre enheter (till exempel kommunens skolor och förskolor eller en större kedja) kan en miljöansvarig hjälpa till ute på de enskilda enheterna.

Bolag:

Företaget AB

Ansvarig:

Lotta Larsson

* Klassificering enligt CLP kallas faroklass och farokategori (exempel Repr. 1B, Acute Tox 4, Flam. Liq. 3) samt faroangivelse (exempel H310, H341, H420).
Klassificering enligt Kils 2005:7 kallas farokod (exempel T, Xn, N) och riskfras (exempel R59, R45, R50/53).

** Prio-databasen är ett verktyg för att minska risker för människors hälsa och miljö. Prio-databasen finns på kemikalienspektionsens webbsida www.kemi.se

Produkt/råvara

Giftfri miljö - Prio-databasen **

Namn	Användnings- område	Leverantör / tillverkare	Ansörbruk ning (kg)	Produkterns klassificering enligt CLP eller Kils 2005:7	Produkterns riskfraser/faroangiv elser i ord	Innehåller produkten något utsläppssämne?	Innehåller produkten något prioriterat riskminsknings- ämne?	Namn på ev utsläppssämne eller prioriterat riskminskningsämne	Finns handlingsplan för utsläpp eller riskminskning?
Magnet X NF	blischampo	Kemite	600	Xi - R36	irriterar ögonen	☐ Ja ☒ Nej	☒ Ja ☐ Nej	dipenten	Ja, se bilaga 2.
Loctite 574	tättningsmedel	Henkel Norden	1	Xi - R43, R52/53 Hudsensibiliserin g, kategori 1 - H317	Kan ge allargi vid hudkontakt. Skadligt för vattenlevande organismer, kan orsaka skadliga långtidseffekter i vattnemiljön	☐ Ja ☒ Nej	☒ Ja ☐ Nej	maltensyra, 1,4- natriokinon	Arbete pågår.
Borsyra	laboratoriekemika lie	Swed Handling	0,01	Repr. 1B - H360	Kan skada fertiliteten eller det ofödda barnet	☒ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☒ Nej	borsyra	Ja, se bilaga 1.
Delaval Alkali 1+	diskmedel	Delaval	200	C - R 31, R34, R36/37/38 N - R51/53	Utsläckar giftig gas vid kontakt med syra. Färdande, irriterar ögonen, andningsorganen och huden.	☐ Ja ☒ Nej	☒ Ja ☐ Nej	natriumdiklorosocyan uratdihydrat	Ja, se bilaga 3.
						☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej		
						☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej		
						☐ Ja ☐ Nej	☐ Ja ☐ Nej		

Bilaga 2

Översiktstabell för utfasningsämnen

Egenskap	Klassificering enligt KIFS 2005:7 för att fastställa egenskapen	Klassificering enligt CLP-förordningen för att fastställa egenskapen
Cancerframkallande	(Cancerframkallande, kategori 1 och 2) R45: Kan ge cancer R49: Kan ge cancer vid inandning	(Cancerogenitet, kategori 1A och 1B) H350: Kan orsaka cancer...*
Mutagent	(Mutagent, kategori 1 och 2) R46: Kan ge ärftliga genetiska skador	(Mutagenicitet i könsceller, kategori 1A och 1B) H340: Kan orsaka genetiska defekter...*
Reproduktionstoxiskt	(Reproduktionstoxiskt, kategori 1 och 2) R60: Kan ge nedsatt fortplantningsförmåga R61: Kan ge fosterskador	(Reproduktionstoxicitet, kategori 1A och 1B) H360: Kan skada fertiliteten eller det ofödda barnet...*
Hormonstörande	(se kriterierna i prioriteringsguiden)	
Särskilt farliga metaller (Cd, Hg, Pb)	(se kriterierna i prioriteringsguiden)	
PBT /vPvB – Persistenta, Bioackumulerande, Toxiska / mycket Persistenta, mycket bioackumulerande	(se kriterierna i prioriteringsguiden)	
Ozonstörande ämnen	(Miljöfarligt, övrig miljö) R 59: Farligt för ozonskiktet	(Farligt för ozonskiktet) EUH059: Farligt för ozonskiktet H420: Skadar folkhälsan och miljön genom att förstöra ozonet i övre delen av atmosfären

*Om det är definitivt bevisat att faran inte kan orsakas av några andra exponeringsvägar kan exponeringsvägen ha angetts som en del av faroangivelsen. För reproduktionstoxicitet ska typ av effekt ha specificerats om denna är känd (effekt på fertilitet eller på fosterutveckling). En eller två bokstäver efter faroangivelsen indikerar exponeringsväg (till exempel H350i – Kan orsaka cancer vid inandning) och/eller typ av effekt. Alla tilläggs-koder är inkluderade i kriterierna.

** Som en del av faroangivelse H370 eller H372 kan vilka organ som påverkas ha angetts om detta är känt.

Bilaga 3

Översiktstabell för prioriterade riskminskningsämnen		
Egenskap	Klassificering enligt KIFS 2005:7 för att fastställa egenskapen	Klassificering enligt CLP-förordningen för att fastställa egenskapen
Mycket hög akut giftighet	(Mycket giftig) R26: Mycket giftigt vid inandning R27: Mycket giftigt vid hudkontakt R28: Mycket giftigt vid förtäring R39/26: Mycket giftigt: risk för mycket allvarliga bestående hälsoskador vid inandning R39/27: Mycket giftigt: risk för mycket allvarliga bestående hälsoskador vid hudkontakt R39/28: Mycket giftigt: risk för mycket allvarliga bestående hälsoskador vid förtäring	(Akut toxicitet kategori 1 och 2) H330: Dödlig vid inandning H310: Dödlig vid hudkontakt H300: Dödlig vid förtäring (Specifik organotoxicitet - enstaka exponering) H370: Orsakar organskador.* och **
Allergiframkallande	(Allergiframkallande) R42: Kan ge allergi vid inandning R43: Kan ge allergi vid hudkontakt	(Luftvägs- eller hudsensibilisering, kategori 1, 1A och 1B) H334: kan orsaka allergi- eller astmasymtom eller andningssvårigheter vid inandning. H317: Kan orsaka allergisk hudreaktion
Hög kronisk giftighet	(Giftigt) R48/23: Giftigt: risk för allvarliga hälsoskador vid långvarig exponering genom inandning R48/24: Giftigt: risk för allvarliga hälsoskador vid långvarig exponering genom hudkontakt R48/25: Giftigt: risk för allvarliga hälsoskador vid långvarig exponering genom förtäring	(Specifik organotoxicitet - upprepad exponering) H372: Orsakar organskador genom lång eller upprepad exponering.* och **
Mutagent	(Mutagen, kategori 3) R68: Möjlig risk för bestående hälsoskador	(Mutagenicitet i könsceller, kategori 2) H341: Misstänks kunna orsaka genetiska defekter...*
Miljöfarligt, långtidseffekter	(Miljöfarlig, vattenmiljö) R 50/53: Mycket giftigt för vattenlevande organismer, kan orsaka skadliga långtidseffekter i vattenmiljön R53: Kan orsaka skadliga långtidseffekter i vattenmiljön	(Farlig för vattenmiljön, kategori kronisk 1 och kronisk 4) H410: Mycket giftig för vattenlevande organismer med långtidseffekter H413: Kan ge skadliga långtidseffekter på vattenlevande organismer
Potentiella PBT / vPvB	(se kriterierna i prioriteringsguiden)	